

ДЕРЖАВНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА:

оцінювання ефективності реалізації закладами освіти на засадах кваліметрії

Наука кваліметрія передбачає комплексне оцінювання якості об'єкта. Метою такого аналізу є розроблення і вдосконалення методик, за допомогою яких якість об'єкта виражається одним числом, що характеризує ступінь ефективності цього об'єкта. Враховуючи нові освітні вимоги, експертами Миколаївського ОІППО розроблено кваліметричну модель оцінювання ефективності реалізації Концепції «Нова українська школа». Пропонований продукт може бути використаний колективами закладів освіти для здійснення самооцінювання діяльності та громадами для проведення зовнішнього аудиту.

Вікторія СТОЙКОВА, кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи Миколаївського ОІППО;

Оксана КУЛЕШОВА, завідувач навчально-методичної лабораторії моніторингу якості освіти та сертифікації Миколаївського ОІППО

Система освіти нині зазнає значних змін, викликаних переходом до постіндустріального суспільства, що характеризується інформаційністю, цифровізацією та глобалізацією усіх суспільних явищ і процесів. Відтак цілі освіти набувають нового трактування та спрямовують діяльність закладів освіти на створення кардинально нового середовища для отримання якісно нових освітніх результатів. У цьому контексті особливого значення набувають паритетні зв'язки освітніх установ та громад, у яких вони функціонують. Відкритість шкіл проявляється через залучення місцевих громад — замовників та споживачів освітніх послуг для підтримки й оцінювання ефективності функціонування закладів загальної середньої освіти (далі — ЗЗСО).

Законом України «Про освіту» передбачено функціонування системи **зовнішнього забезпечення якості освіти** (інституційний аудит; моніторинг якості освіти; громадський нагляд тощо), який здійснюватимуть незалежні інституції. Водночас керівник ЗЗСО в межах наданих йому повноважень забезпечує функціонування **внутрішньої системи забезпечення якості освіти**.

Слід зауважити, що для виконання поставленого завдання керівники закладів освіти мають володіти відповідними фаховими компетентностями, що дозволять їм змодельювати ефективні внутрішні системи забезпечення якості освіти. В умовах сьогодення, коли не існує уніфікованих підходів для їх створення, актуальності набуває питання про розроблення концептуальних засад та механізмів реалізації таких завдань.

У зв'язку із цим Миколаївським ОІППО за ініціативи народного депутата України, голови підкомітету з питань освіти комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Т. Д. Кременія в межах **регіонального інвестиційного проекту «Науково-методичне середовище Нової української школи: Регіональні центри розвитку освіти Миколаївщини в умовах децентралізації»** 2018 року створено робочу групу з-поміж науково-педагогічних та педагогічних працівників інституту для розроблення інструментарію, який може бути використано громадами та керівниками закладів освіти **для визначення ефективності реалізації завдань державної та регіональної освітньої політики:**

- підтримка демократичного розвитку та системних змін освітнього простору;
- захист соціально-економічних прав та інтересів педагогів Нової української школи;
- пропагування державно-громадського та соціального партнерства в умовах децентралізації;
- узагальнення й поширення кращих практик у сфері освітньої політики.

В основу розроблення продукту покладено нормативне забезпечення освітньої галузі в умовах децентралізації та новітні науково-методичні розробки у сфері оцінювання якості освіти.

Методом експертного оцінювання створено **кваліметричну модель оцінювання ефективності реалізації Концепції «Нова українська школа»**. Модель містить **п'ять груп індикаторів:** людські ресурси; фінансові ресурси; новий освітній простір; безпечне середовище; інклюзивна освіта. Кожна група представлена набором показників та методологією їх обрахунку (таблиця).

Перша група «Людські ресурси» охоплює шість показників. Серед них такі:

- частка учителів початкових класів, які мають обов'язкові програми навчання до впровадження Концепції «Нова українська школа»;
- частка учителів початкових класів, які за власної ініціативи отримали додаткові сертифікати щодо оволодіння сучасними освітніми технологіями;
- частка учителів початкових класів, які ведуть власні блоги/ сайти/ предметні спільноти в соціальних мережах.

Також у цій групі показників є такі, що характеризують вікову категорію педагогів-початківців (частка вчителів початкових класів віком до 35 років) та готовність педагогів до інноваційної діяльності (частка педагогів-новаторів, які є авторами/укладачами авторських освітніх/навчальних програм (курси, факультативи, гуртки тощо)).

У групі враховано можливості закладу загальної середньої освіти для забезпечення психологічного супроводу організації інклюзивної освіти (частка ЗЗСО, забезпечених фахівцями, які здійснюють психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами (ДООП)).

Індикатор другої групи «Фінансові ресурси» визначає відповідність обсягу фінансування встановленим нормам: видатки на одного учня (отримані з освітньої субвенції); обсяг доплат педагогічним працівникам за престижність праці до граничного розміру (30%); кількість педагогів, яким доплачують за завідування кабінетами/майстернями. Водночас важливими показниками є ті, що визначають ступінь консолідованої участі держави, місцевих громад та залучення додаткових зовнішніх інвестицій від громадських організацій, фондів, підприємств тощо у фінансуванні утримання закладів загальної середньої освіти (частка видатків із державного бюджету, виділених на утримання ЗЗСО; частка видатків із місцевого бюджету, виділених на утримання ЗЗСО; частка видатків із залучених коштів (гранти, проекти тощо), виділених на утримання ЗЗСО). Ці показники мають різну вагомість (b): обсяг видатків із державного бюджету — $b = 0,1$; обсяг видатків із місцевого бюджету — $b = 0,3$; обсяг видатків із залучених коштів (гранти, проекти тощо) — $b = 0,6$. Сьомий показник покликаний визначати ступінь упровадження в ЗЗСО енергетично-ресурсоощадних технологій.

Індикатор третьої групи «Новий освітній простір» спрямований на вимірювання рівня створених матеріально-технічних умов для реалізації Концепції «Нова українська школа». До групи входять **сім показників**:

- частка ЗЗСО, забезпечених обладнанням та засобами навчання для кабінетів початкової школи (наказ МОН України від 13.02.2018 № 137);
- частка ЗЗСО, забезпечених обладнанням для організації освітнього простору кабінетів початкової школи (наказ МОН України від 23.03.2018 № 283);
- частка ЗЗСО, забезпечених окремою спортивною залом для учнів початкової школи;
- частка ЗЗСО, забезпечених окремим лінгвфонним кабінетом для учнів початкової школи;
- частка ЗЗСО, забезпечених окремим кабінетом інформатики для учнів початкової школи;
- частка ЗЗСО, забезпечених зонами вільного доступу Wi-Fi; наявність у місті/районі/ОТГ опорних шкіл із мережею філій, освітніх округів, освітніх ресурсних центрів тощо.

Безпечність освітнього середовища (четверта група) охарактеризована такими сімома показниками:

- частка класних кімнат, у яких забезпечено дотримання нормативних вимог до площі класної кімнати з розрахунку на одного учня (ДСанПіН 5.5.2.008-01);
- частка рекреаційних зон, у яких забезпечено дотримання нормативних вимог до площі на одного учня (ДСанПіН 5.5.2.008-01);
- частка ЗЗСО, забезпечених вільним доступом до питної води;
- частка видатків із місцевого бюджету для забезпечення харчуванням учнів початкових класів;
- частка ЗЗСО, у яких учнів початкової ланки, забезпечуються щоденною нормою молока;
- частка ЗЗСО, у яких наявні окремі роздягальні для учнів початкової школи;
- частка ЗЗСО, які забезпечені сучасними автоматичними системами пожежогасіння.

Таблиця

Кваліметрична модель оцінювання ефективності реалізації Концепції «Нова українська школа»

Індикатор	Показник	Методологія обрахунку
І. Людські ресурси	1. Частка вчителів початкових класів, які мають обов'язкові програми навчання до впровадження Концепції «Нова українська школа»	$\frac{\text{Кількість учителів, які отримали сертифікати}}{\text{Загальна кількість учителів}} \times 100\%$
	2. Частка вчителів початкових класів, які за власної ініціативи отримали додаткові сертифікати щодо оволодіння сучасними освітніми технологіями (сертифікати повинні бути розміщені на сайті закладу)	$\frac{\text{Кількість учителів, які отримали додаткові сертифікати}}{\text{Загальна кількість учителів}} \times 100\%$
	3. Частка вчителів початкових класів, які ведуть власні блоги/сайти/предметні спільноти в соцмережах	$\frac{\text{Кількість учителів, які ведуть власні блоги/сайти/спільноти}}{\text{Загальна кількість учителів}} \times 100\%$
	4. Частка вчителів початкових класів віком до 35 років	$\frac{\text{Кількість учителів зазначеної вікової категорії}}{\text{Загальна кількість учителів}} \times 100\%$

Індикатор	Показник	Методологія обрахунку
	5. Частка педагогів-новаторів, які розробили авторські освітні програми (курси, факультативи, гуртки тощо)	$\frac{\text{Кількість учителів, які розробили авторські освітні програми}}{\text{Загальна кількість учителів}} \times 100\%$
	6. Частка ЗЗСО, забезпечених фахівцями, які здійснюють психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами (ДООП)	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, які забезпечені фахівцями, що здійснюють психологічний супровід ДООП}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
II. Фінансові ресурси	1. Частка закладів загальної середньої освіти, у яких видатки на одного учня відповідають установленим нормам (отримані з освітньої субвенції)	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, у яких видатки на одного учня (з освітньої субвенції) відповідають нормі}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	2. Частка видатків із державного бюджету, виділених на утримання ЗЗСО (з урахуванням вагомості показника $b = 0,1$)	$\frac{\text{Сума видатків із державного бюджету, виділених на утримання ЗЗСО}}{\text{Загальний обсяг фінансування ЗЗСО}} \times 0,1 \times 100\%$
	3. Частка видатків із місцевого бюджету, виділених на утримання ЗЗСО (з урахуванням вагомості показника $b = 0,3$)	$\frac{\text{Сума видатків із місцевого бюджету, виділених на утримання ЗЗСО}}{\text{Загальний обсяг фінансування ЗЗСО}} \times 0,3 \times 100\%$
	4. Частка видатків із залучених коштів (гранти, проекти тощо), виділених на утримання ЗЗСО (з урахуванням вагомості показника $b = 0,6$)	$\frac{\text{Сума видатків із залучених коштів, виділених на утримання ЗЗСО}}{\text{Загальний обсяг фінансування ЗЗСО}} \times 0,6 \times 100\%$
	5. Частка зекономлених коштів від упровадження енерго- та ресурсозберезувальних технологій	$\frac{\text{Обсяг зекономлених коштів}}{\text{Загальний обсяг фінансування ЗЗСО}} \times 100\%$
	6. Частка обсягу доплат педагогічним працівникам за престижність праці до граничного розміру (30%)	$\frac{\text{Середній відсоток виплат за престижність праці педпрацівників}}{30} \times 100\%$

Індикатор	Показник	Методологія обрахунку
	7. Частка педагогів, яким у повному обсязі доплачують за завідування кабінетами/майстернями	$\frac{\text{Кількість учителів, яким доплачують за завідування кабінетами/майстернями}}{\text{Кількість учителів, що є завідувачами кабінетів/майстерень}} \times 100\%$
III. Новий освітній простір	1. Частка ЗЗСО, забезпечених обладнанням та засобами навчання для кабінетів початкової школи (наказ МОН України від 13.02.2018 № 137)	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, забезпечених необхідним обладнанням та засобами навчання}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	2. Частка ЗЗСО, забезпечених обладнанням для організації освітнього простору кабінетів початкової школи (наказ МОН від 23.03.2018 № 283)	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, у яких організовано освітній простір кабінетів початкової школи згідно вимог}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	3. Частка ЗЗСО, забезпечених окремою спортивною залом для учнів початкової школи	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, забезпечених окремою спортивною залом для учнів початкової школи}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	4. Частка ЗЗСО, забезпечених окремим лінгафонним кабінетом для учнів початкової школи	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, забезпечених окремим лінгафонним кабінетом для учнів початкової школи}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	5. Частка ЗЗСО, забезпечених окремим кабінетом інформатики для учнів початкової школи	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, забезпечених окремим кабінетом інформатики для учнів початкової школи}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	6. Частка ЗЗСО, забезпечених зонами вільного доступу Wi-Fi	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, у яких є зони вільного доступу до Wi-Fi}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	7. Наявність у місті/районі/ОТГ опорних шкіл із мережею філій, освітніх округів, освітніх ресурсних центрів тощо	Так/Ні
IV. Безпечне середовище	1. Частка класних кімнат, у яких забезпечено дотримання нормативних вимог до площі класної кімнати з розрахунку на одного учня (ДСанПІН 5.5.2.008-01)	$\frac{\text{Кількість класних кімнат, у яких забезпечено дотримання вимог}}{\text{Загальна кількість класних кімнат}} \times 100\%$

Індикатор	Показник	Методологія обрахунку
	2. Частка рекреаційних зон, у яких забезпечено дотримання нормативних вимог до площі на одного учня (ДСанПІН 5.5.2.008-01)	$\frac{\text{Кількість рекреаційних зон, у яких забезпечено дотримання нормативних вимог}}{\text{Загальна кількість рекреаційних зон}} \times 100\%$
	3. Частка ЗЗСО, забезпечених вільним доступом до питної води	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО з доступною питною водою}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	4. Частка видатків із місцевого бюджету для забезпечення харчуванням учнів початкових класів	$\frac{\text{Сума коштів, виділених місцевим бюджетом на харчування учнів початкових класів}}{\text{Загальна сума коштів, необхідна для забезпечення харчування учнів 1—4-х класів}} \times 100\%$
	5. Частка ЗЗСО, у яких учнів початкової ланки, забезпечені щоденною нормою молока	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, у яких учні 1—4-х класів забезпечені щоденною нормою молока}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	6. Частка ЗЗСО, у яких наявні окремі роздягальні для учнів початкової школи	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, обладнаних окремими роздягальнями для учнів початкової школи}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	7. Частка ЗЗСО, які забезпечені сучасними автоматичними системами пожежогасіння	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, у яких встановлено автоматичну систему пожежогасіння}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
V. Інклюзивна освіта	1. Частка ЗЗСО, що відповідають вимогам забезпечення архітектурної доступності ЗЗСО	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, що відповідають вимогам забезпечення архітектурної доступності}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	2. Частка ЗЗСО, що відповідають вимогам забезпечення транспортної доступності ЗЗСО	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, що відповідають вимогам забезпечення транспортної доступності}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
	3. Частка ЗЗСО, що відповідають вимогам забезпечення інформаційної доступності (наявність візуальної інформації про розташування пристосованих для людей з інвалідністю місць та послуг)	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, що відповідають вимогам забезпечення інформаційної доступності}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$

Індикатор	Показник	Методологія обрахунку
	4. Наявність у місті/районі/ОТГ інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ)	Так/Ні
	5. Частка ЗЗСО, у яких створено інклюзивно-ресурсні кімнати (ІРК) для дітей з інвалідністю	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, у яких створені ресурсні кімнати для дітей з інвалідністю}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО, у яких навчаються діти з інвалідністю}} \times 100\%$
	6. Частка ЗЗСО, у яких створено медіатеки	$\frac{\text{Кількість ЗЗСО, у яких створені медіатеки}}{\text{Загальна кількість ЗЗСО}} \times 100\%$
Максимальна кількість балів = 3100. «Так» прирівнюється до оцінки 100 балів, «Ні» — до оцінки 0 балів.		

Індикатор п'ятої групи «Інклюзивна освіта» визначає готовність ЗЗСО до організації інклюзивної освіти. Показники 1—3 визначають ступінь доступності: архітектурної, транспортної та інформаційної. Інші характеризують наявність інклюзивно-ресурсних центрів, інклюзивно-ресурсних кімнат і медіатек.

Використані джерела

1. Ельникова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні. Київ: ДАККО, 1999.

2. Ельникова Г. В. Основи адаптивного управління: Курс лекцій. Київ: ЦІППО АПН України, 2003.

3. Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів»: Наказ Міністерства освіти і науки України № 988-р від 14.12.2016. URL: <http://zakons.rada.gov.ua/laws/show/20410-13> (дата звернення 12.07.2018).

4. Про затвердження і введення в дію переліку національних освітніх індикаторів ефективності та якості загальної середньої освіти та методології їх обрахунку: Наказ Міністерства освіти і науки України № 1116 від 19.09.2016. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6337> (дата звернення 12.07.2018).

5. Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи: Наказ Міністерства освіти і науки України № 283 від 23.03.2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-organizaciyi-osvitnogo-prostoru-novoyi-ukrayinskoj-shkoli> (дата звернення 12.07.2018).

6. Про затвердження примірного переліку засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи: Наказ Міністерства освіти і науки України № 137 від 13.02.2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-pereliku-zasobiv-navchannya-ta-obladnannya-navchalnogo-i-zagalnogo-priznachennya-dlya-navchalnih-kabinetiv-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення 12.07.2018).

7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»: Постанова Кабінету Міністрів України № 988-р від 14.12.2016. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249613934> (дата звернення 12.07.2018).